

6

Stolpen

Een stolp is een specifiek boerderijtype, dat vanaf de zestiende eeuw voorkomt in Noord-Holland en vooral boven het IJ te vinden is. Kenmerkend voor de stolp is dat stal, hooiberg en woonhuis onder één dak zijn gebracht.

Stolpen hebben in de regel een vierkante of rechthoekige plattegrond. Het gebouw bestaat uit één bouwlaag met een groot, piramidevormig dak, dat hoger is dan de begane grondlaag en een dakhelling heeft van minstens 45 graden. Een stolp is minstens 12 bij 12 meter.

Het hooihuis, het 'vierkant' of de 'tas' ligt in het midden, met vier houten stijlen op de hoeken die het dak dragen. Om de tas heen liggen bedrijfsruimten, stallen en meestal het woongedeelte. Soms ligt het woongedeelte als apart volume tegen de stolp aan.

Het toepassen van staande vensters in het woongedeelte en stalramen in het bedrijfs gedeelte laat de functie van de achterliggende ruimte zien.

De gevels zijn vlak en soms voorzien van een middenrisaliet. Het woongedeelte is naar de weg gekeerd en heeft vaak een representatieve en rijk bewerkte topgevel van baksteen of hout. Ook de ingangspartij en de vensters van het woonhuis zijn geregeld fraai bewerkt. Bij andere typen heeft het dak een 'spiegel', waarbij in het naar de weg gekeerde rieten dakvlak een decoratieve uitsparing is weggelaten die is ingevuld met pannen.

Symmetrische voorgevels hebben vaak als bekroning een gecentreerde dakkapel die de gootlijn raakt. De grote darsdeuren liggen in de voor- of in de achtergevel.

Gevels zijn van hout, baksteen of een combinatie van beide. Kozijnen, ramen, lijstwerk en decoraties zijn altijd van hout. Bakstenen stolpen zijn uitgevoerd in roodbruine baksteen en zijn vaak voorzien van lijstwerk in (gebroken) wit.

Houten gevels zijn wit, groen of grijs geschilderd, kozijnen en lijstwerk zijn uitgevoerd in (gebroken) wit of crème. Ramen en roeden hebben soms de kleur van het gevelvlak, soms zijn ze (gebroken) wit.

Uitgangspunten

Een deel van de stolpen staat op de monumentenlijst, sommigen liggen in een beschermd dorpsgezicht.

Behoud van de oorspronkelijke eigenschappen is ook voor niet monumentale boerderijen uitgangspunt. Bij de advisering zal onder meer aandacht geschonken worden aan behoud en versterking van de hoofdkarakteristiek van een kloeke bouwmasse met rechthoekige begane grond en nadrukkelijke, steile kap, de kenmerkende gevelindeling, het representatieve verschil tussen woonhuisgedeelte en stallen en elementen die verwijzen naar de agrarische geschiedenis van het bouwwerk zoals deeldeur en -vensters. Ook de inrichting van het erf en het behoud van de solitaire positie van de stolp is een aandachtspunt.

Veel stolpen hebben hun oorspronkelijke functie verloren. Hierdoor kan het karakter wijzigen. Bij aanpassingen tot woongebouw wordt de boerderij vaak in twee woningen gesplitst. Extra aandacht is bijvoorbeeld nodig voor behoud van de aanwezige symmetrie.

Behoudt de stolp zijn functie, dan lijkt het toevoegen van grotere schuren en silo's vaak onvermijdelijk te zijn. In dat geval is de solitaire positie van de stolp een punt van aandacht.

Stolpen zijn bijzondere welstandsobjecten. De criteria van het betreffende gebied zijn aanvullend van toepassing.

Criteria

Stolpen worden in samenhang met de beschrijving beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

Plaatsing

- schuren, stallen en bijgebouwen achter de voorgevellijn plaatsen, met behoud van het piramidevormige silhouet van de stolp
- de erfinrichting is sober met weinig verharding en biedt zonodig parkeergelegenheid op het achtererf

Massa

- uitgangspunt is één bouwlaag met piramidevormig dak
- de plattegrond is minstens 12,00 bij 12,00 m, de dakhelling minstens 45 graden
- de tegenstelling tussen het open muurwerk en het dominante en grotendeels gesloten dak behouden

Architectonische uitwerking

- de stolp heeft een solitair en agrarisch karakter in overeenstemming met dat van de streek
- wijzigingen zijn in lijn met historie en karakter van de stolp
- de voorgevel heeft een rijk karakter dan de overige gevels
- voorgevels hebben soms een topgevel en grote verticale vensters, zijgevels zijn vlak en hebben kleinere vensters (vensters uitvoeren met stijlen en regels)
- traditioneel Hollandse houten kozijnen en profileringen zijn uitgangspunt
- elementen in de gevel in een logische verhouding tot elkaar en de gevel als geheel plaatsen
- voordeuren, staldeuren, kozijnen, dakgoten, windveren en dergelijke zorgvuldig detailleren

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn traditioneel en afgestemd op de omgeving
- goot vormgeven als houten bak op klossen
- bij restauratie of verbouwing materialen afstemmen op oorspronkelijke materialen (hout, betimmeringen, deuren, ramen, kozijnen, metselwerk, voegspecie en gevelstenen)